

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 8-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09004**

Områdesnamn: **NORDVÄSTRA FÅRÖ**

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7J SO och NO, 7K NV, Mittpunkt: 7J 6j 12

Areal: 5 103 ha varav 4 853 ha land och 250 ha vatten.

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

raukar, klapperfält, strandvallar		
odlingslandskap	alvar, betad skog, annan öppen utmark, buskrik utmark	flora
	allmogeåkrar	flora
myrkomplex	topogent kärr	flora
		fauna
våtmarkskomplex		flora

Värdeomdöme: Ett område vars särprägel betingas av en kombination av de geologiska förhållandena och kulturpåverkan. Inom området förekommer unika bildningar i form av klintar, raukar, strandvallar och klapperfält. Naturreservatet Digerhuvud inrymmer Sveriges största sammanhängande raukområde. Ett örtrikt landskap som också är mycket värdefullt från ornitologisk synpunkt. I området finns ett mycket stort antal våtmarker som har en mosaikartad utbredning. Marpesträsk är ett representativt exempel på igenväxning av en gotländsk sjö. I området finns ett myrkomplex med topogena kärr. Området hyser en värdefull flora och fauna. Pukaträsk är ett våtmarksområde med ett komplex av olika våtmarkstyper. I området finns delobjekten topogent kärr och fuktäng. Området har en rik flora.

I området finns 3 857 hektar ängs- och hagmarker, vilket innebär att 80% av ytan i området upptas av naturlig betesmark. Dessa marker har mycket lång kontinuitet och en karaktär som inte står att finnas någon annanstans i Sverige. Betesmarkerna utgörs till största delen av utmarker där naturtyperna alvar, betad skog, annan öppen utmark och buskrik utmark ingår. I området finns även allmogeåkrar med spontana förekomster av bl a klätt och råglosta.

Ett område som inte utsatts för expolateringar med stora natur-, kultur- och skönhetsvärden.

Huvudkriterier:

- A. Unika bildningar i form av klintar, raukar, strandvallar, klapperfält m m. Berggrund med rikt fossilinnehåll. Välbevarat odlingslandskap med lång kontinuitet.
- C. Örtrikt alvarlandskap. Mycket värdefullt område från ornitologisk synpunkt.
- D. Odlingslandskap och våtmarker med irk flora och fauna.
- E. Särpräglat landskap med stora skönhetsvärden. Störningskänsliga arter.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, helhet, representativitet, kontinuitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Att karaktären av orört landskap kan bibehållas. Pågående markanvändning med bl a bete på stora delar av området bör bibehållas. De stora områden som i dag är fria från bebyggelse undantas från ny bebyggelse.

Områdets värden kan reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse, olämplig markanvändning och om turismen inte utvecklas inom den struktur (vägar och målpunkter) som används i dag.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Riktlinjer i Gotlands kommuns områdesplan för Fårö (antagen 1883): Särskild hänsyn skall tas till områdets egenart.

Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur på Gotland (Länsstyrelsen 1984).

Raukområdena Langhammarshammar, Gamla hamn och Digerhuvud är naturreservat. Norsholmen och ön Lagholmen i sjön Norrsund är fågelskyddsområden.

Vid Langhammars och Norsholmen är strandskyddet 200 m (enligt 15 § NVL). Sjöarna Bondans träsk, Norrsund, Farnavik och Mölnorträsk omfattas av strandskydd 100 m.

Området ingår i område av riksintresse för friluftslivet nr I 1 Fårö.

Området ingår i Nationell Bevarandeplan för Odlingslandskapet, NBO, område nr I8001.

Norsholmen och Langhammars är av regeringen föreslagna Natura2000-områden (140 + 483 ha).

Områdets huvuddrag: Området består av ett utpräglad beteslandskap. Markförhållandena är mycket magra och har utnyttjats som betesmarker under århundraden. Betesprägeln har medfört att en mycket örtrik flora utvecklats. Tall är det dominerande trädslaget och denna förekommer spritt med enstaka träd, i dungar eller som större sammanhängande områden. Tallen är även den hårt präglad av betesdjuren, vilket medfört att skogarna på flera håll är glesa. Flera av träden har mycket hög ålder och sammantaget är tallbeståndet unikt i ett sydsvenskt perspektiv. Blåkråka häckade i tallar i området fram till 1967. Buskskiktet domineras helt av en. På flera håll finns senvuxna enbuskar med hög ålder. I området finns även Avarönn, en buske med begränsat utbredningsområde.

Med undantag av strandområdena samt Norsholmen och Langhammarshammar präglas området av tallskogar, delvis mycket glesa och hårdbetade, alvar och våtmarker. Landskapet är till stora delar i hög grad opåverkat, bebyggelsen är ringa, och turismen är endast på stränderna av större omfattning. Stränderna är huvudsakligen klapperstränder. Strandängar förekommer främst vid Norsholmen och Langhammars.

Norsholmens centrala del intas av en revkalkformation, som höjer sig 8 m över havsytan. I norr och öster finns vidsträckta serier av strandvallar och strandsporrar. Norsholmen är en klassisk fågellokal och här häckar bl a flera tärnararter, skärfläcka, rödspov och kärrensäppa. Det rika fågellivet drar rovfåglar till området. Stränderna nyttjas vår och höst av rastande vadare, och samtliga i landet regelbundna

vadararter har påträffats här. Under höst och vinter ligger stora mängder sjöfåglar på vattnen kring halvön.

Det 4 ha stora naturreservatet Langhammarshammar utgörs av ett raukområde som löper parallellt med stranden. Inom området finns 70-80 raukar, av vilka flera är 8-10 m höga och pelarformade. Raukarna tillhör de mest imponerande och sevärda på Gotland.

Naturreservatet Digerhuvud inrymmer Sveriges största sammanhängande raukområde, 3,5 km långt och i genomsnitt 50 m brett. Sammanlagt finns här flera hundra raukar och raukpartier. Raukarna ligger tätt och varierar i höjd från någon meter till upp till 10 m. Det 113 ha stora reservatet består i övrigt av en låg, delvis klapperstenstäckt klint. Stranden är vanligen pålagrad med mycket välutvecklade strandvallssystem, "aurburgar". Området Norrsund-Kalbjärga-Langhammars är alvardominerat med förekomst av strandvallar vid kusten. Norrsund (SMHI S 64 3223-169746), Bondansträsk (SMHI S 64 3320-169763) och Langhammarsviken (SMHI S 643417-169824) är lågt belägna, vegetationsfattiga sjöar med rikt fågelliv. Området har genom sitt geografiska läge ett stort värde som rastlokal för flyttande fåglar.

Kustområdet från Aursviken till Norra Gattet visar prov på väl utbildade strandvallar. Innanför utbreder sig hällalvar och våtmarker, bl a Marpesträsk (SMHI S 642760-169489), Stajnräsk (SMHI S 642760-169489), Farnavik (SMHI S 642844-169458) och Svarvträsk (SMHI S 642787-169779), som är vegetationsfattiga sjöar, samt Mölnorträsk (SMHI S 642741-169779), som har en rik vassvegetation. Marpesträsk är ekologiskt och floristiskt särpräglad och karaktäriseras av gungflybildning. Fågellivet är rikt i många av sjöarna, och särskilt i Mölnorträsk är fågelrikedomen påfallande. I området har en mängd sällsynta flyttfåglar observerats.

Nordväst om Fårö kyrka finns ett våtmarksrikt hällmarksområde med intressant vegetationsutformning. Floran är rik, och bl a förekommer här gotlandssolvända, kalkkrassing och fjällgröe. I sydväst ligger Aurgrunn, som har varit ett av Gotlands fågelrikaste områden. Dock har måskolonierna under senare år övergivit ön, vilket medfört att häckfågelfaunan även i övrigt utarmats. Ön är i stor utsträckning täckt av strandgrus i markanta vallar. En lång strandsporre är under utbildning från öns södra del in mot Lansa. Vegetationen är starkt påverkad av fågelgödning och karaktäriseras av måbär, stinknäva, backglim, gul fetknopp och rödsvingel.

Förutsättningarna för friluftsliv är goda i kustavsnittet Gamla hamn-Langhammarshammar. Avsnittet är mycket välbesökt sommartid, främst på de stora raukfälten. Marpesträsk är ett representativt exempel på igenväxning av en gotländsk sjö. Området har värde av myrkomplex och topogent kärr. I området finns en värdefull flora och fauna. Pukaträsk är ett våtmarksområde med värdet av våtmarkskomplex. I området finns delobjekten: topogent kärr och fuktäng. Området har en rik flora.

Anmärkning: VMI-ID: 7J5I12 (Msp), 7K6A03

Referenser:

- Bjørndalen, J. E., 1987: *Kalktallskogar på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.
Länsstyrelsen i Gotlands län, 1986: *Sjöinventering*.
Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.